

Özet

Günümüz filozoflarının gündemini meşgul eden konuların başında uzun zamandır modernite projesinin geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu alanda çalışan düşünürlerin bir kısmı, modernitenin, insanların aklın rehberliğinde kusursuz bir dünya yaratacağına yönelik beklentisinin boşa çıktığı ve pek çok açıdan eskisinden de “kusurlu” bir dünyayla sonuçlandığı konusunda fikir birliği içindedir. Onlara göre, aklın ışığıyla aydınlanmış rasyonel ve özgür bireylerin kurduğu yeni düzenin, vadettikleri ile aktüel sonuçları arasındaki fark çok büyük ve olumsuz bir farktır. Buna karşın modernite projesini tamamlanmamış bir proje olarak gören ve kurucu ilkelerini destekleyen karşı görüşlü filozoflar da bulunmaktadır. Bu düşünürler yalnızca durum tespiti yapmakla kalmayıp, modernite neden beklenen sonucu verip vermediğini, eğer yapıldıysa nerede hata yapıldığını, sorunun projede mi yoksa uygulamada mı olduğunu, projenin halen umut vadeden yönleri olup olmadığını tespit etmeye de çalışmaktadırlar. Günümüzde yaşayan en etkili ve önemli filozoflardan biri olan Charles Taylor da çalışmalarında moderniteyi merkeze almaktadır. Taylor’ın amacı hem modernitenin olumsuz semptomlarına işaret etmek hem de bunların ardında yatan hastalığı teşhis ederek tedavi önerisinde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Modernite, sahicilik etiği, aydınlanma, ahlaki idealler

Giriş

Taylor günümüz toplumlarında karşılaştığımız pek çok sıkıntının sebebinin modernite olduğunu düşünmekle birlikte moderniteyi top yekûn reddeden ve lanetleyen bir tutum takınmaz. O, pratikte ortaya çıkan tüm olumsuzluklarına rağmen modernite projesinin özünde bazı değerli ahlaki idealler bulunduğunu ve bu ideallerin, moderniteye yönelik

---

¹ Bu çalışma 21-23 Ekim 2018 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri (SADAB) Sempozyumu’nda bildiri olarak sunulmuştur.

² Uludağ Üniversitesi Felsefe Bölümü, zeynepberke@gmail.com

düşmanlık yüzünden tümünden değersizleştirilmemesi gerektiğini savunur. Bu amaçla Taylor modern kültürü mercek altına alarak, bir yandan modernitenin temelinde yatan ahlak düzenini, ahlaki idealleri ve bunların ne şekilde dejenere olduğunu belirlemeye çalışırken, diğer yandan moderniteye özgü sıkıntıların felsefe tarihindeki kökenlerinin izini sürmeye çalışır.

a. Taylor'ın Moderniteye İlişkin Teşhisleri

Taylor, sosyal bilimlerin bir numaralı sorunu olarak gördüğü modernliği şu şekilde tarif eder:

Modernlik; yani yeni uygulamaların ve kurumsal biçimlerin (bilim, teknoloji, sınai üretim, şehirleşme), yeni yaşam tarzlarının (bireycilik, sekülerleştirme, araçsal akılcılık) ve yeni sıkıntıların (yabancılaşma, anlamsızlık, toplumsal çözülmenin yaklaştığı hissi) tarihte eşi benzeri görülmedik bir karışımı.³

Taylor'a göre modernliğin⁴ özünde yeni bir ahlak düzeni kavrayışı bulunmaktadır. Bu fikir, önce entelektüel bir azınlık tarafından benimsenmiş, daha sonrasında ise çok daha büyük kitlelere yayılmak suretiyle Batı modernliğine özgü olan -ve ondan ayrı düşünülemeyecek olan- kimi toplumsal tahayyüllere dönüşmüştür. Toplumsal tahayyüller ise “başka şeylerin yanında pazar ekonomisi, kamusal alan ve kendi kendini yöneten halk gibi Batı modernliğinin temel özelliği olan belli toplumsal biçimleri ortaya çıkarmıştır.”⁵ Yani ahlak düzeni kavrayışı, toplumsal tahayyülleri; toplumsal tahayyüller ise toplumsal biçimleri belirlemekte ve şekillendirmektedir. Bu yüzden Taylor ilk olarak, modernite projesinin temel taşı olduğuna inandığı yeni ahlak düzeni kavrayışını incelemeye girişir.

Taylor, yeni ahlak düzeni kavrayışını şekillendiren unsurların başında on yedinci yüzyılda ortaya çıkan Doğal Hukuk kuramlarının geldiğini öne sürmektedir. En ünlü kuramcılardan biri olarak öne çıkardığı Grotius, siyasi toplumun temelindeki normatif düzeni onu oluşturan üyelerin doğasına dayandırmış, toplumun üyelerini de akılcı, işbirlikçi ve birbiriyle ilişki kurabilen failler olarak tanımlamıştır.⁶ Taylor'a göre, günümüz toplumsal

³ Taylor, *Modern Toplumsal Tahayyüller*, s. 11, çev. Hamide Koyukan, Metis Yayınevi, İstanbul, 2006. Bu eser ileriki dipnotlarda MTT olarak gösterilecektir.

⁴ Taylor, modernlik kavramının Batı'ya özgü olmadığını ve farklı kültürlerde farklı modernlik anlayışları bulunduğunu belirtir. Ancak çalışmalarında Batı toplumundaki modernliği mercek altına aldığı için, modernlik kelimesini –aksi belirtilmedikçe– Batı modernliği anlamında kullanmaktadır.

⁵ Taylor, MTT, s. 12.

⁶ Taylor, MTT, s. 13.

tahayyüllerini besleyen en güçlü damarlardan biri olan bu kuram, yalnızca toplumun mahiyetini tanımlamakla kalmayıp, aynı zamanda ahlaki bir anlayışa da dayanmaktadır. Bu ahlaki anlayış, doğal hak düşüncesi zemininde, insanların birbirlerine karşı olan ahlaki yükümlülüklerine ve ortak çıkarlarına dayanmaktadır. Örneğin toplum sözleşmeleri, sözleşme öncesi durumda, verilen sözlerin tutulması gerektiği şeklinde bir ahlak ilkesi bulunduğu takdirde bağlayıcı olabilir. Grotius, bu kuramı, mevcut rejimlerin meşruiyetinin temelinde toplumsal bir rıza bulunduğunu göstermek ve rejim karşıtı isyanları bertaraf etmek amacıyla oluşturmuştur. Locke ise, kuramı farklı şekillerde yorumlayarak, onu “devrimi haklı çıkarma nedenlerinden ve yönetimi sınırlama dayanaklarından biri olarak”⁷ kullanan ilk kişi olmuştur. Locke, Grotius’taki “asli rıza” kavramından hareket ederek, “halk egemenliği” ve “eşitlik” düşüncelerine doğru adım adım ilerlemiştir. “Eşitlik” fikri doğal hukuk kuramlarının günümüze bıraktığı en büyük miraslardan biridir ve hem kapsam (daha fazla insanca benimsenmesi) hem de yoğunluk (daha ağır ve karmaşık taleplerde bulunması) itibarıyla genişlemiştir.

Bu yeni ahlak düzeni fikri, kozmostaki hiyerarşiye tekabül eden toplumsal hiyerarşiyi temele alan antik ahlak düzeni anlayışı ile açıkça karşıtlık içindedir. Antik anlayışa göre canlı-cansız tüm varlıklar “şeylerin düzeni”ne uygun olarak konumlanmalıdır. Buna göre, insan için doğru ve adil olan, hiyerarşik düzende kendisi için belirlenmiş konumda bulunmak ve kendisine verilen rolü en iyi şekilde oynamaktır. Bu düzene uygun olmayan davranışlarda bulunan kişiler, yalnızca insanlar dünyasında değil, doğada da bir düzensizliğe yol açarlar.⁸ Çünkü hiyerarşik düzenin her seviyesi, birbirini tamamlamakta ve gerektirmektedir ve bir seviyedeki bozulma tüm seviyeleri etkilemektedir. Ancak bu, farklı seviyelerdeki kişilerin birbirine denk veya eşit oldukları anlamına gelmez. Bazıları, diğerlerinden özleri gereği üstün, değerli, itibarlı ve yüksektir. Adalet, bu kişilerin, sahip oldukları üstünlüklere tekabül edecek bir toplumsal statüye ve mesleğe sahip olmalarını gerektirir. Organizma benzetmesi, bu düşüncenin güzel bir ifadesidir. Organizmanın “sergilediği işlevlerin düzeni sadece olumsal değil, “normal” ve doğrudur. Ayaklar kafanın altında bulunmalıdır, olması gereken budur.”⁹ Taylor’a göre bu ahlak düzeni, yalnızca bir normlar dizisi olmanın ötesinde, bu normları gerçekleştirilebilir kılan, ayırt edici

---

⁷ Taylor, MTT, s. 14.

⁸ Taylor’a göre Anaksimandros’un, “zamanın takdirine göre yaptığı haksızlığın cezasını çekmek” ifadesi ile kastettiği düzene karşı gelenlerin doğa tarafından cezalandırılacak olmasıdır. Aynı şekilde Herakleitos’un, güneş alışıldık yolundan çıkacak olsa Furia’ların onu eski yerine getireceklerini söylemesi, şeylerin düzenine duyduğu inancın göstergesidir. Taylor, MTT, ss. 20,21.

⁹ Taylor, MTT, s. 21.

Modernliğin Sıkıntıları Ve Sahicilik Etiği: Charles Taylor

özelliklere sahip bir bileşeni de içerir. Taylor'ın "ontik" bileşen adı verdiği bu öge, antik düzende kozmostur.

Buna karşın modern dönemde işlevlerin düzeni, daha yüce ve aşkın bir hiyerarşiye veya kişiler arası farklılığı öngören herhangi bir yapıya dayanmadığı için, işlev dağılımları tümüyle olumsal ve araçsal görülmüştür.¹⁰ Önemli olan toplumun üyelerinin ihtiyaçlarının karşılanması, birbirlerine saygı duymaları ve hizmet vermeleridir. Bunlar karşılandığı sürece kimin nerede durduğunun bir önemi yoktur. Taylor'a göre bu durum, modern düzenin ontik bileşenden yoksun olduğunu göstermez ancak "bu bileşen Tanrı veya kozmostan çok artık biz insanlara dair bir özellik"¹¹ olmuştur. Antik düzen ile modern düzen arasındaki bir diğer fark, toplumsal hizmetlerin amacıdır. Eski düzende, örneğin Platoncu kuramlarda, sınıfların birbirlerine verdikleri hizmetin amacı, toplumun tüm üyelerinin en yüksek erdemliliğe ulaşmasıdır. Buna karşın modern toplumda verilen hizmetlerin amacı, yaşamak, güvenlik, refah ve özgürlük gibi sıradan, günlük ve dünyevi hedeflere ulaşmaktır.

Taylor, modern ahlak düzeni anlayışına ilişkin bu tespitlerini genel hatlarıyla üç başlık altında özetlemektedir. İlki, kuramın bireyden yola çıkması, toplumun bireyler için kurulmuş olması ve bireyler arasında ortak çıkar düzeninin hüküm sürmesidir. "Bu bireycilik önceden egemen olan hiyerarşi nosyonunu reddetmenin ifadesidir."¹² İkincisi, modern siyasi toplumun, yüksek bir erdeme değil, olağan hayatın ihtiyaçlarına hizmet eden bir araç olması ve bu amaca hizmet eden her şeyin kabul edilebilir olmasıdır. Bunun ötesinde özü itibarıyla iyi olan bir düzen olduğu düşünülmemektedir. Üçüncüsü, siyasi toplumun bireylere yönelik hizmetinin merkezinde özgürlüğün bulunmasıdır. Taylor'a göre bu üç tespitten çıkan dördüncü madde ise şudur:

Bu haklar, bu özgürlük, bu müşterek menfaatler tüm katılımcılar için eşit olarak güvence altında olacaktır. Eşitlikle tam olarak ne kastedildiği duruma göre değişebilir, fakat hiyerarşik düzenin reddedilmesinden, mantıken eşitliğin bir biçimde onaylanması gerektiği sonucu çıkar.¹³

Taylor'a göre eski düzenden, yeni düzene geçiş çok uzun bir sürede, kademeli olarak gerçekleşmiştir ve niteliksel hiyerarşinin izleri yakın zamana kadar bazı toplumsal

---

¹⁰ Erincik, Selçuk, a.g.m., s.149.

¹¹ Taylor, MTT, s. 20.

¹² Taylor, MTT, s. 28.

¹³ Taylor, MTT, s. 30.

yapılarda (örneğin ailedeki kadın-erkek modellerinde) görülmeye devam etmiştir. Ancak bugün yeni düzenin artık neredeyse tümüyle hâkim hale geldiğini ve toplumsal tahayyüllerimizi her düzeyde dönüştürdüğünü söylemek mümkündür. Öyle ki, bugün içinde bulunduğumuz düzen, pek çok kişiye mümkün ve anlamlı tek düzen gibi gelmeye başlamıştır ve çoğuna göre bu düzene direnmeye çalışmak hem imkânsız hem de delicedir.¹⁴ Taylor ise bu düzenin tek ve değişmez bir düzen olduğunu düşünmenin büyük bir hata olduğunu savunmaktadır. Ona göre “bu hataya karşı en iyi panzehir, bu kuramı tahayyülümüze bu denli egemen hale getiren, uzun ve çoğu kez zorlu bir yürüyüşün kimi safhalarını yeniden hatırlamaktır.”¹⁵ Taylor pek çok eserinde bu panzehir önerisine uygun olarak, modernite öncesi dönemlere hâkim olan tahayyülleri mercek altına almakta, modern paradigmamızı beslemiş olan damarları ortaya çıkarmak için bir kazı çalışması yapmaktadır.

b. Modernliğin Sıkıntıları ve Sahicilik Etiği

Taylor, *Modernliğin Sıkıntıları* adlı eserinde, modernitenin yol açtığı ortak kaygı ve sıkıntıları inceler ve incelemesinin sonunda bazı çözüm önerilerinde bulunur. Bu onun, moderniteye yönelik karamsar ve umutsuz bir tutum takınmak yerine, yapıcı ve iyimser bir yolu tercih ettiğinin göstergesidir. Taylor’ın modernliğin sıkıntıları ifadesi ile kastettiği, “uygarlığımız ‘gelişirken’ çağdaş kültürümüzün ve toplumun insanların kayıp ya da çöküş olarak yaşadığı yönleri”dir¹⁶. Bu süreç kimilerine göre 1950’lerde, kimilerine göre ise modernite projesinin tümünü içine alacak şekilde 17. yüzyılda başlamıştır. Ona göre tüm bu kaygıları ve çöküş temelerini üç ana başlık altında sınıflandırmak mümkündür. Bunlar; bireycilik, araçsal aklın öncelik kazanmasını ve bu ikisinin siyasal yaşam üzerindeki sonuçlarıdır.

Taylor’a göre kişinin kendi yaşam tarzını bağımsız ve bilinçli bir şekilde belirlemesi temelinde yükselen modern özgürlük anlayışı, “önceki ahlaki ufuklardan kopmamız sayesinde kazanıl[mıştır].”¹⁷ Bir önceki bölümde de üzerinde durulduğu üzere, modernite öncesinde, evren kozmik ve hiyerarşik bir düzen, dışsal bir ahlak kaynağı olarak

---

¹⁴ Taylor, MTT, ss. 25-27.

¹⁵ Taylor, MTT, s. 27.

¹⁶ Taylor, Charles, **Modernliğin Sıkıntıları**, s. 9, çev: Uğur Canbilen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011. Bu eser ileriki dipnotlarda MS olarak gösterilecektir.

¹⁷ Taylor, MS, s.10.

Modernliğin Sıkıntıları Ve Sahicilik Etiği: Charles Taylor

görülmekteydi. Evrendeki hiyerarşinin toplumdaki yansıması, her bir insanın yerinin, görevinin ve sınırlarının belli olduğu bir konumda bulunmasıydı.

Bu düzenler bizi sınırlarken, aynı zamanda dünyaya ve toplumsal yaşamın etkinliklerine anlam kazandırıyor. Çevremizdeki şeyler yalnızca tasarılarımız için potansiyel hammaddeler ya da araçlar değildir. Onlar varoluş zincirindeki yerleriyle önem taşıyorlardı.¹⁸

Weber'in "dünyanın büyüünün çözülmesi" adını verdiği durum, işte bu evren anlayışının terk edilmesi ile gerçekleşti. Taylor'ın amaçlarından biri bu kopuşun insan yaşamı ve anlamı üzerindeki sonuçlarını incelemektir. Bu sonuçlardan biri, Taylor'ın "kahramanlık boyutunun yitirilmesi" adını verdiği, insanların yüksek amaçları ve beklentileri, uğruna ölmeye değer buldukları bir şey olmayışıdır.¹⁹ Tocqueville'in "küçük ve sıradan zevkler", Nietzsche'nin "acıacak rahatlık" ifadeleriyle anlatmak istedikleri de budur. Taylor'a göre bu amaçsızlığın nedeni, insanların kendi bireysellikleri içine gömülerek, geniş bakış açılarını yitirmelerinden kaynaklanan bir daralma, tatsızlaşma, anlamsızlaşma ve kayıtsızlaşmadır.

Taylor, ikinci kaygı olan araçsal aklı şöyle tarif eder;

[B]elirli bir amaca ulaşmak için araçların en ekonomik olarak nasıl kullanılacağını hesaplarken başvurduğumuz akılcılık [türü]. ... Burada başarının ölçüsü, maksimum verimlilik, en iyi birim maliyettir.

Araçsal aklın öncelik kazanmasında, toplumun kutsal yapısının ortadan kalkması büyük bir rol oynamıştır. Sosyal yapıyı belirlerken referans alınacak bir düzen fikri bulunmadığı ve var olan tüm varlıklar birer hammadde olarak görüldüğü için, bireylerin azami refahını ve mutluluğunu sağlamayı hedefleyen araçsal akıl tek ölçüt haline gelmiştir. Taylor'a göre bu değişimdeki korku duyulması gereken yan; "başka ölçütlere göre belirlenmesi gereken şeylerin, verimlilik ya da "maliyet-fayda" değerlendirmesiyle saptanması; yaşamımızı başlı başına yönlendirmesi beklenen bağımsız amaçların, faydayı maksimize etme isteminin gölgesinde kalmasıdır."²⁰ Gelirin eşitsiz dağılımına bahane olarak ekonomik büyüme gerekçesinin kullanılması, felaketin eşiğinde olduğumuz halde doğaya karşı duyarsız olmamız, insanların niceliksel ifadelerle ele alınması, teknolojiye verilen öncelikli konum

¹⁸ Taylor, MS, s.11.

¹⁹ Taylor, MS, s.11.

²⁰ Taylor, MS, s.13.

gibi örnekler araçsal aklın korkutucu yanını gözler önüne sermektedir. Tüm bu yönelimler doğallıkla toplumsal kurumların şekillendirilmesi üzerinde de etkili olmaktadır. Weber'in "demir kafes" adını verdiği gayrişahsi mekanizmalar, insanların büyük kısmının içinden çıkılmasını imkânsız gördüğü bir güç yapısı haline gelmiştir. Nitekim üçüncü kaygı tam da bireyselliğin ve araçsal aklın siyasal yaşam üzerindeki korkutucu etkileridir.

Taylor'a göre ilk iki kaygının siyasal yaşam üzerindeki etkilerinin ilki, kendi iç dünyasına kapalı atomik bireylerin büyük çoğunluğunun, yönetim faaliyetine katılmaya gönüllü olmamasıdır. İnsanlar kendi özel yaşamlarının konforuna gömülmeyi ve tüm denetimi "büyük vekil güç"e bırakmayı tercih etmektedir. Bu tercih, Tocqueville'in "yumuşak despotluk" adını verdiği, dehşet ve baskıya dayanmayan, ılımlı ve babacan vekil gücün hâkimiyeti ile sonuçlanır. Birey ile yönetim arasındaki uçurum arttıkça, birey kendini sisteme müdahale etme, onu değiştirme noktasında giderek daha güçsüz hisseder ve döngü devam eder. Taylor bu durumu "geleceğimiz üzerindeki siyasi denetimi kaybetme tehlikesi"²¹, yani siyasi özgürlük kaybı olarak yorumlamaktadır.

Bu tabloya göre modernliğin üç sıkıntısı bireycilik ile birlikte ahlaki ufkun kararması, araçsal akıl karşısında daha büyük ve değerli hedeflerin gölgede kalması ve siyasi alanda özgürlük yitimidir. Bu tablo kimileri tarafından aşırı bir karamsarlık ile ele alınırken, modern araçsal aklın yandaşları olan bitende hiçbir sorun görmemektedir. Bunun yanında iki aşırı uç arasında bir orta yol bulunması gerektiğini savunanlar da vardır. Taylor, bu üç yaklaşıma alternatif, dördüncü bir yaklaşımı benimsemektedir. Ona göre; "modernliğin hem sefalet hem de ihtişam boyutu vardır. Ancak her iki boyutu da kucaklayan bir görüş çağımızı çarpıtılmamış biçimde kavramamızı sağlar."²² Bu yaklaşımını detaylı bir biçimde ortaya koymak için, ele aldığı ilk kaygı olan bireycilik üzerine bir incelemeye girişir.

Taylor'a göre modern bireycilik, "benlik üzerine odaklanmayla benlik-ötesi daha büyük meseleleri –dinsel, siyasal, tarihsel meseleleri– dışlamayı hatta bunlara kayıtsızlığı bir arada barındır[maktadır]."²³ Bu tavrın, günlük yaşamdaki en belirgin sonuçlarından biri göreciliğin yaygınlaşmasıdır. Allan Bloom, *Amerikan Aklının Kapanışı* adlı eserinde Amerika'da yaşayan eğitilmiş gençlerin hayata bakışına kolaycı bir göreciliğin hâkim olduğunu, bunun neyin bilinebileceğine yönelik epistemolojik bir tutum olmanın yanı sıra, hiç kimsenin değerlerinin tartışılmayacağını varsayan ahlaki bir tutum haline geldiğini

---

²¹ Taylor, MS, s.17.

²² Taylor, MS, ss.100-101.

²³ Taylor, MS, s. 20.

Modernliğin Sıkıntıları Ve Sahicilik Etiği: Charles Taylor

vurgulamaktadır.²⁴ Bu tutum yalnız gençlerde değil toplumun tüm kesimlerinde görülmektedir. Ahlaki öznelcilik, yani ahlaki tartışmalarda akılla sonuca varılamayacağı ve ahlaki ideallerin kişinin kendi tercihlerine bağlı olduğu görüşü kabul görmektedir. Taylor, Bloom'un tespit ve kaygılarını paylaşmakla birlikte, kendini gerçekleştirme düşüncesinin topyekûn reddedilmemesi gerektiğini savunur. Çünkü bugün yozlaşmış bir biçimini gözlemlediğimiz kendini gerçekleştirme ideali, özünde güçlü bir ahlaki ideal taşımaktadır. Taylor, ahlaki ideal ile ne kastettiğini şöyle açıklar;

Daha iyi ve yüksek bir yaşam biçiminin ne olacağını anlatımını kastediyorum. “İyi” ve “yüksek” sözcükleri, isteklerimiz ya da ihtiyaçlarımız bağlamında değil, ne istememiz gerektiğine ilişkin bir standart sunmak bağlamında tanımlanıyor.²⁵

Bu ideal, Taylor'ın “sahicilik” adını verdiği “kendine karşı dürüst olma” idealidir. Bu ideale dayanan modern sahicilik etiği “öncülüğünü Descartes'ın yaptığı, herkesin kendine karşı sorumlu olarak, kendini düşünmesini gerektiren salt usçu bireycilik ya da Locke'un kişiyi ve kişinin iradesini toplumsal yükümlülüklerin önüne koyan bireyciliği gibi önceki bireycilik biçimlerine dayanır.”²⁶ Taylor'a göre bu idealin ve etiğin gücü ve değeri çeşitli sebeplerle gözden kaçırılmaktadır ve bugün yapılan eleştirilerin saldırdığı şeyler aslında bu idealin bozulmuş, sapkın biçimleridir.²⁷ Bugün sahicilik, tek yanlı bir biçimde, yalnızca kişinin her istediğini yapması, benliği aşan her şeyin görmezden gelinmesi şeklinde algılanmakta ve uygulanmaktadır. Tam da bu nedenle Taylor, ne eleştirenlerin, ne övenlerin, ne de orta yolcuların tavrını benimsemez. O kendi seçtiği yolu şu şekilde ifade etmektedir;

Bu durumda gereksindiğimiz şey, ne dallandırıp budaklandırılmış bir kınama, ne eleştirelilikten uzak bir övgü ne de bunları dikkatle dengeleyen bir tutum. Gereksinimimiz bir düzeltme çabası.²⁸

Taylor'a göre sahicilik idealinin bir diğer temeli 18. yüzyıla ait bir düşünce olan insanların, neyin doğru, neyin yanlış olduğuna ilişkin bir sezgiye ve ahlak duygusuna sahip olduğu düşüncesidir. “Doğruyu yanlış bilmek kuru kuruya bir hesap işi değildir, ucu bizim

---

²⁴ Taylor, MS, s. 19.

²⁵ Taylor, MS, s. 21.

²⁶ Taylor, MS, s. 28.

²⁷ Taylor, MS, s. 26.

²⁸ Taylor, MS, s. 28.

duygularımızdadır. Ahlak bir bakıma içsel bir sese sahiptir.”²⁹ Ahlakın içsel sesi, artık aşkın bir düzenden ya da Tanrı’dan değil bizzat kendimizden gelen bir sestir. Buradan hareketle biçimlenen kendini belirleme özgürlüğü anlayışının temelinde de, dışsal dayatmalardan bağımsızlaşma ve kendi başına karar verme fikri yatmaktadır. Bu yeni özgürlük anlayışı, Rousseau’nun yapıtlarında genel iradeye dayalı toplum sözleşmesi biçimini alarak siyasi alana taşınmıştır. Taylor, sahicilik idealinin bu özgürlük anlayışı ile çoğu kez karıştırılmış olduğunu ve bunun da idealin sapkınlaşmasının nedenlerinden biri olduğunu düşünmektedir.

Taylor’a göre sahicilik idealinin özünde Herder’in ileri sürdüğü, her birimizin insanlığının kendine özgü olduğu düşüncesi yatar. Bu düşünce, insanlar ve seçtikleri yollar arasındaki farkların önemine ve değerine vurgu yapmaktadır.

İnsan olmanın belirli bir yolu vardır, o da *benimkidir*. Yaşamımı bu biçimde, başka bir kimseninkine öykünmeden sürdürmeliyim. Bu durumda kendime karşı dürüst olmam yeni bir önem kazanır. Olamazsam, yaşamımın püf noktasını kaçıırım, *bana* göre insan olmanın ne olduğunu bilemem. Bize kadar ulaşan, güçlü ahlaki ideal budur.³⁰

Bu ahlaki ideal, insanın yaşam modelini, kimliğini, ilkelerini, kendisine dürüst kalarak özgürce keşfetmesini, içindeki kendine has ve eşsiz potansiyeli ortaya çıkarmasını gerektirir. Taylor’a göre bu ideale ahlaki gücünü veren zemin budur. Ancak bu ideal insanın kendi içine kapanıp, diğer insanlardan yalıtılmış bir biçimde yaşaması yoluyla gerçekleştirilemez. Çünkü “insan akli oluşumundan başlayarak “monolojik”, yani herkesin kendi kendine edindiği bir şey değil, aksine diyalojiktir.”³¹ İnsan ancak başkaları ile ilişki içinde dil öğrenebilir ve diğer tüm anlatım biçimlerini kazanabilir. Üstelik bu ilişki, dili ve anlatım biçimlerini öğrendikten sonra vazgeçebileceğimiz bir ilişki de değildir. Çünkü insan kendi kimliğini, ancak diğer kimliklerle kurduğu diyalog ile tanımlayabilir. “Kendimi tanımlamam demek, başkalarından farkımda anlamlı olan noktayı bulmam demektir.”³² Diğer bir deyişle “ben”, bir başkası olmadan anlaşılabilir ve anlamlandırılmaz.

---

²⁹ Taylor, MS, ss. 28, 29.

³⁰ Taylor, MS, s. 31.

³¹ Taylor, MS, s. 34.

³² Taylor, MS, s. 36.

Modernliğin Sıkıntıları Ve Sahicilik Etiği: Charles Taylor

Bir diğerk önemli nokta özgür seçimlerimizde yöneldiğimiz değerler ve anlamlardır. Seçim yapma özgürlüğü, seçenekler arasından anlamlı ve değerli olanı seçmektir. Oysa günümüzde olduğu gibi “bizatihi seçme hakkının kendisine değer verildiğinde, seçimin hemen öncesinde hali hazırda var olan, hangi olguların tercihe değer ya da değmez olduğunu belirleyen *anlam ufku* örtük olarak reddedilmektedir”³³. Dolayısıyla insan, anlam ufkunu yani şunu veya bunu seçmek arasında bir değer farkı olduğunu belirleyen ölçütü ortadan kaldırdığı zaman, kendini anlamlandırma ideali bir bakıma kendi kendini yok etmektedir. Taylor’ın ifadesiyle;

Öyleyse kendini seçme ideali ondan öte anlam taşıyan başka konular olmasını gerektirir. İdeal kendi başına ayakta duramaz; çünkü, benlik yapımın anlamlı olduğu durumları belirlemeye yarayan, önem taşıyan konular ufkuna gereksinimi var.³⁴

İşte tam da bu yüzden, sahicilik ideali, toplum içinde, başka bireyler ile diyalog içinde olmamızı, önemli sorulardan oluşan bir anlam ufuk içinde bulunmayı, benliğin ötesinden kaynaklanan talepleri dikkate almayı gerektirir ve bugün karşılaştığımız yozlaşmış bireycilik anlayışından çok farklı ve anlamlı bir çağrı yapar. Taylor’a göre insana düşen bu çağrıya kulak vermek ve sahicilik idealini tüm bu yönleri ile birlikte benimsemek olmalıdır.

Kaynakça

Taylor, Charles, **Modernliğin Sıkıntıları**, çev: Uğur Canbilen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011.

Taylor, Charles, **Modern Toplumsal Tahayyüller**, çev. Hamide Koyukan, Metis Yayınevi, İstanbul, 2006.

Taylor, Charles, **Benliğin Kaynakları**, çev. S. Aygöl Baş, Bilal Baş, Küre Yayınları, İstanbul, 2012.

---

³³ Erincik, a.g.m., s. 154.

³⁴ Taylor, MS, s. 39.

Abbey, Ruth, “Charles Taylor”, [http://global.britannica.com/EBchecked/topic/939950/Charles - Taylor](http://global.britannica.com/EBchecked/topic/939950/Charles-Taylor)

Erincik, Selçuk, “Charles Taylor’da Modernliğin Sıkıntıları Olarak Üç Mesele”, s. 148, **Toplum Bilimleri Dergisi**, Ocak-Haziran, 2012.